

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 2022-03-01

Remissvar över betänkandet SOU 2021:77 Från kris till kraft. Återstart för kulturen (Ku2021/02071)

Konstnärnsämnden har fått återstartsutredningens betänkande *Från kris till kraft. Återstart av kulturen* (SOU 2021:77) på remiss och lämnar härmed sitt yttrande.

Remissvaret inleds med en övergripande kommentar och sammanfattning av huvudsakliga synpunkter. Därefter presenteras svaret i sin helhet med utgångspunkt i utredningens förslag i kapitel 7.

Vi svarar främst på de förslag som direkt berör Konstnärnsämndens målgrupp¹ och uppdraget att främja konstnärlig utveckling samt konstnärers ekonomiska och sociala villkor.

Övergripande kommentar

Utredningen har haft ett brett uppdrag att omfatta hela ekosystemet för kulturen. Förutsättningarna för utredningen var att på kort tid ta fram förslag för att stärka hela kulturlivet efter pandemin. Utredningen har lyssnat in och sammanställt en stor mängd behov. Det innebär dock att de långsiktiga konsekvenserna av vissa förslag kan behöva utredas ytterligare innan de genomförs. Det gäller till exempel förslagen på satsningar inom KKN och digitaliseringen.

Möjligheten att långsiktigt stärka konstnärers ekonomiska och sociala villkor är helt beroende av andra politikområdets förmåga att hantera konstnärsperspektivet i utvecklingen av samhällets olika system. Det gäller bland annat trygghetssystemen men även stödsystem för näring och innovation. En rad större utredningar rörande a-kassa och socialförsäkring pågår just nu

¹ Yrkesverksamma konstnärer inom samtliga konstområden, bild och form, musik, teater, dans, film, cirkus samt ord.

eller är under beredning. Det är av största vikt att konstnärsperspektivet tas om hand inom ramen för dessa utredningar. Vi vill också betona att det är helt avgörande att beredningen av *Upphovsrätten på den digitala inre marknaden* Ds 2021:30, införlivas i svensk lag på ett sådant sätt att upphovspersoner och utövares ställning stärks.

Regeringen tillsatte under hösten 2021 en snabbutredning för att ta fram en nationell strategi för kulturella och kreativa näringar (KKN). Därmed finns nu en möjlighet att ta fram en KKN-strategi som främjar de kulturpolitiska målen och värnar den konstnärliga friheten samtidigt som näringspolitiska insatser utvecklas, anpassade till de olika KKN-aktörernas förutsättningar.

Avslutningsvis vill vi poängtera att Konstnärsnämnden har två, sammanlänkade grunduppdrag;

- att främja konstnärers möjligheter att utveckla sitt konstnärskap och verka för konstnärlig utveckling genom att fördela stipendier och bidrag samt bedriva internationella program inom de olika konstarterna,
- att främja konstnärers ekonomiska och sociala villkor. Vilket är ett tvärsektorielt arbete som bland annat handlar om att tillse att skatte- och trygghetssystemen är anpassade till konstnärers verksamhet.

När förutsättningarna för konstnärers ekonomi urholkas, finns en risk att beviljade stipendier används som en kompensation för låga inkomster. Stipendie- och bidragsgivningen förlorar därmed sitt grundläggande syfte, nämligen att främja konstnärlig utveckling.

Sammanfattning av Konstnärsnämndens remissvar

Nedan sammanfattas Konstnärsnämndens yttrande med fokus på de förslag som vi särskilt vill understödja eller som vi finner behov av att ytterligare kommentera. Därefter presenteras Konstnärsnämndens yttrande i sin helhet.

Förslag för kulturens återstart

- Vi välkomnar utredningens förslag att temporärt öka Konstnärsnämndens och Författarfondens anslag i syfte att fördela så kallade återstartsstipendier till enskilda konstnärer. (avsnitt 7.2.1)

Konstnärsnämnden vill dock påpeka att restriktionerna förlängdes till den 9 februari 2022. Vi har ännu inte sett konsekvenserna av de förlängda restriktionerna men vår bedömning är att stöden till återstart behöver förlängas till och med 2025.

- Konstnärsnämnden understödjer utredningens förslag att förstärka Teater- Dans- och Musikallianserna under perioden 2022–2024. (avsnitt 7.2.4)

Konstnärnsnämnden saknar dock en motsvarande förstärkning av centrumbildningarna i förslaget. Allianserna utgör tillsammans med centrumbildningarna viktiga plattformar för konstnärer inom de olika konstarterna.

Förslag om långsiktig förstärkning av kulturens ekonomiska förutsättningar

Stärk stödet för konstnärer

- Konstnärnsnämnden välkomnar förslaget att statens stipendier till konstnärer förstärks permanent från och med 2024. (avsnitt 7.3.2)

Stärkt internationellt utbyte och samverkan

- Konstnärnsnämnden delar utredningens syn på behovet av stärkt stöd till internationellt utbyte till enskilda konstnärer. (avsnitt 7.4) Däremot avstyrker vi förslaget (s. 246) att medel för utveckling av nya internationella och befintliga program ska rymmas inom ramen för de anslagsförstärkningar för stipendier och bidrag som föreslås.

Ytterligare satsningar på internationalisering stärker konstnärers utveckling såväl som deras arbetsmarknad och kräver enligt vår mening särskilda medel. Vår bedömning är att söktrycket kommer att öka framöver. Risken är därmed att förstärkningen av stipendier och bidrag urholkas.

Stärk trygghetssystemen

- Konstnärnsnämnden tillstyrker förslaget att Försäkringskassan ska utveckla informationen till egenföretagare och personer som har en kombination av inkomstkällor och anställningsformer, så kallade kombinatorer. (avsnitt 7.5.2)

Vi välkomnar även att Konstnärnsnämnden ska bistå Försäkringskassan med sakkunskap om yrkesverksamma konstnärer vad det gäller egenföretagare och kombinatorer. Vi vill samtidigt påpeka att det tvärssektoriella arbetet underlättas om samverkan skrivs in i samtliga berörda myndigheters regleringsbrev.

Ta tillvara digitaliseringens möjligheter

- Konstnärnsnämnden tillstyrker i huvudsak utredningens förslag att vi löpande ska bevaka och analysera konstnärers möjlighet att verka i det digitala landskapet. (avsnitt 7.6.3)

Däremot anser vi inte att uppdraget bör begränsas till att endast analysera konsekvenser av implementeringen av EU:s upphovsrättsdirektiv utan bör hållas bredare. (avsnitt 7.6.3)

- Konstnärnsämnden välkomnar förslaget om att stärka kunskapen om upphovsrätt och att Patent- och registreringsverket (PRV) ges ett övergripande ansvar. (avsnitt 7.6.4)

Vi ställer oss också positiva till att PRV ges i uppdrag att, i samverkan med Konstnärnsämnden, utveckla kunskapshöjande informationsinsatser. Vi menar dock att uppdragen inte kan genomföras inom ramen för Konstnärnsämndens befintliga anslag. (se utvecklad kommentar under avsnitt 8.2.5)

- Konstnärnsämnden välkomnar utredningens förslag att regeringen ska utreda frågan om hur konstnärernas upphovsrätts- och yrkesorganisationer ska kunna beviljas statliga medel i syfte att utvidga och stärka den egna kunskapsuppbyggnaden och rådgivningen om upphovsrätt. (avsnitt 7.6.5)

Förbättra förutsättningarna för kulturella och kreativa näringar

- Konstnärnsämnden välkomnar förslaget att utforma en nationell strategi för KKN-sektorn baserad på tillämplig statistik och sakkunnig analys. Vi ser även behov av en interdepartemental samordning för främjandet av kulturella och kreativa näringar.
- Konstnärnsämnden tillstyrker förslagen att stärka exportsatsningar och att utvidga innovationssystemet så att det även omfattar KKN-sektorns aktörer.

Vi vill dock poängtera vikten av att en nationell strategi, med efterföljande insatser, fullt ut beaktar att KKN-sektorn står på två ben: näringspolitik och kulturpolitik. Det medför i vissa delar målkonflikter som måste uppmärksammas och hanteras för att uppnå en långsiktig hållbarhet i hela KKN-sektorn.

Konsekvenser för Konstnärnsämnden av förslagen

Konstnärnsämnden ställer sig positiv till att utredningen föreslår oss flera uppdrag. Vi vill dock påpeka att Konstnärnsämnden är en förhållandevis liten myndighet med ett brett utrednings- och samverkansuppdrag, vilket helt finansieras av myndighetens förvaltningsanslag. Ett utökat uppdrag kräver därmed förstärkning av befintligt förvaltningsanslag. (avsnitt 8.2.5)

Bedömning av utredningens förslag (avsnitt 7 och 8)

7.2 Förslag för kulturens återstart

Det scenario som förslagen bygger på var att restriktionerna skulle avvecklas till fullo under hösten 2021. Då smittspridningen istället ökade återinfördes restriktionerna under sen höst 2021 och skärptes ytterligare vid jul 2021. De

skärpta restriktionerna gällde till och med 9 februari 2022. Det innebär att krisen för konstnärerna fördjupades ytterligare, vilket påverkat våra bedömningar av några av förslagen. Vi vill också betona att konsekvenserna av pandemin kommer att vara en utmaning för kulturlivet under många år framöver.

7.2.1 Återstartstipendier

Återstartstipendier

- Konstnärnämnden välkomnar utredningens förslag om att temporärt öka Konstnärnämndens och Författarfondens anslag för att kunna fördela så kallade återstartstipendier till konstnärer.

De förlängda restriktionerna har medfört att tidsplanen för återstarten skjutits fram. Konstnärnämnden bedömer att behovet av förstärkta anslag för stipendier kommer att kvarstå, minst fram till 2025. Med anledning av pandemin och restriktionerna har ett större antal konstnärer kommit att söka stipendier och bidrag hos Konstnärnämnden. Vi ser därmed behov av en större förstärkning av anslagen än den som utredningen föreslår.² Vi vill samtidigt poängtera att Konstnärnämnden bör få avgöra vilka stipendieformer som är mest effektiva för att främja en återstart.

7.2.2 Återstarts- och utvecklingsstöd för en starkare kultursektor

- Konstnärnämnden tillstyrker utredningens förslag om ett nationellt bidrag på totalt 225 miljoner kronor per år under 2022–2023 för att återstarta och utveckla kulturlivet.
- Konstnärnämnden tillstyrker utredningens förslag att anslag 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* förstärks med 100 miljoner kronor årligen under 2022–2023. En förstärkning av Kultursamverkansmodellen har central betydelse för att stärka kulturens infrastruktur och därmed stärks också konstnärers villkor och möjligheter att verka i hela landet.
- Konstnärnämnden tillstyrker utredningens förslag att anslag 10:1 *Filmstöd*, ap. 1 *Statsbidrag till film* förstärks med 50 miljoner kronor årligen under 2022–2023.

Konstnärnämnden välkomnar anslagsförslaget på 215 miljoner till Kulturrådet för bidrag till allmän kulturverksamhet. Vi är positiva till att dessa återstarts- och utvecklingsstöd främst är riktade till det fria kulturlivet.

Konstnärnämnden vill dock understryka vikten av att bidragen stipulerar

² Se Konstnärnämndens budgetunderlag för perioden 2023–2025

skäliga ersättningar till konstnärer. Även upphovsrättigheter ska alltid ska värnas och kostnader för dessa inkluderas i budget.

7.2.4 Stärk allianserna

- Konstnärnämnden instämmer med utredningens förslag att förstärka Teater-, Dans- och Musikallianserna under perioden 2022–2024.

Allianserna är viktiga för att stärka de frilansande konstnärernas yrkesvillkor. Konstnärnämnden anser att förstärkningen bör förlängas till 2025 alternativt permanentas för att fler konstnärer ska kunna anställas i allianserna.

Konstnärnämnden föreslår även att centrumbildningarnas anslag förstärks i linje med förstärkningen av alliansernas anslag. Centrumbildningarnas funktion att stimulera och stödja konstnärers uppdragsmöjligheter är central för konstområden med en stor andel företagande konstnärer. Centrumbildningarna är också viktiga mötesplatser för frilansande konstnärer när det gäller kompetensutveckling och kollegialt utbyte.

7.2.5 Stärk stödet till musikarrangörer

- Konstnärnämnden tillstyrker utredningens förslag att temporärt förstärka Kulturrådets bidrag till arrangörer inom musikområdet under perioden 2022–2024.

Konstnärnämnden menar att förstärkning och professionalisering av arrangörsledet är av central betydelse för att stärka konstnärers, särskilt musikkonstnärers, villkor. Vi vill återigen betona att skäliga ersättningar till konstnärer alltid ska säkerställas i samband med statlig bidragsgivning. Även här bör man beakta att perioden kan behöva förlängas till 2025.

7.3 Långsiktig förstärkning av kulturens ekonomiska förutsättningar

7.3.1 Stärk stödet för den fria kulturen

- Konstnärnämnden tillstyrker förslaget att stärka stödet till fria aktörer inom olika konstområden.

Vi delar utredningens bedömning att det behövs en långsiktig förstärkning för att stärka de ekonomiska grundförutsättningarna för fria aktörer inom kulturområdet.

Stärkta stöd, i kombination med ökad långsiktighet, ger också aktörer inom det fria kulturlivet resurser att utveckla arbetsprocesser och administration. Det innebär i sin tur en möjlighet att ställa högre krav på fria aktörer att erbjuda skäliga avtal och villkor.

Vi vill påpeka att frilansande konstnärer ofta har flera roller, där de förutom att utöva sitt eget konstnärskap ofta agerar producent och arrangör för egna eller andras verk. Stärkta medel till fria aktörer ger därmed även enskilda konstnärer möjligheten att söka finansiering även för den typen av arbete, vilket i dag ofta utförs oavlönat som en ”egeninsats”.

Förslaget kan även skapa ett ekonomiskt utrymme för konstnärer att i större utsträckning anlita producenter och arrangörer inom ramen för sina konstnärliga projekt. Det kan ge mer utrymme för den konstnärliga processen och utvecklingen.

7.3.2 Stärk stödet för konstnärer

- Konstnärnsnämnden välkomnar förslaget att statens stipendier till konstnärer förstärks permanent.

Vi vill framhäva vikten av att motverka en framtida urholkning av den fria kulturens finansiella villkor genom kontinuerliga uppräknningar av dessa stöd enligt pris- och löneomräkning.³

7.3.3 Stärk kultursamverkansmodellen

- Konstnärnsnämnden välkomnar förslaget att permanent förstärka den statliga finansieringen av kultursamverkansmodellen.

Vi menar att Kultursamverkansmodellen är en förutsättning för kultur i hela landet och att en förstärkning även gynnar konstnärers förutsättningar att vara yrkesverksamma oavsett ort eller region. Konstnärnsnämnden konstaterar att anslagen för kultursamverkansmodellen har höjts för 2022.

Kultursamverkansmodellens medel går framför allt till kulturinstitutioner, men med ökade medel borde samverkan med frilansande konstnärer kunna öka. Inom kultursamverkansmodellen finansieras även de regionala främjandeuppdragen (konsulenter/utvecklare) inom de olika konstområdena. Dessa tjänster är genom sina stöd, nätverk och fortbildningar, värdefulla för de konstnärer som är verksamma i regionerna.

³ I Konstnärnsnämndens budgetunderlag för 2023–2025 yrkar vi på ett höjt anslag för att främja återstarten för konstnärer till och med 2025 och en permanent ökning av anslagen för ordinarie bidrag från 2026. Observera att budgetunderlaget inte förhåller sig till förslagen i återstartsutredningen.

7.3.4 Stärk förutsättningarna för civilsamhällets kulturaktörer

- Konstnärnämnden tillstyrker förslaget med förstärkta anslag till Kulturrådets och Riksantikvarieämbetets bidrag till kulturaktörer inom civilsamhället.

Civilsamhällets aktörer är i många fall viktiga uppdragsgivare till konstnärer. Aktörer inom civilsamhället utgör centrala delar i infrastrukturen för konstnärers möjligheter till skapande och produktion samt för visningsmöjligheter av konst. Skäliga ersättningar och villkor för konstnärer behöver säkerställas inom ramen för statlig bidragsgivning. En förstärkning av bidrag till civilsamhällets aktörer, bör även ge en möjlighet att utveckla arbetsprocesser och administration så att uppdragstagarnas villkor stärks, till exempel genom skriftliga avtal.

7.3.5 Långsiktiga stöd

- Konstnärnämnden tillstyrker förslaget att Kulturrådet ska kunna fördela fleråriga verksamhetsbidrag till det fria kulturlivet.

Konstnärnämnden vill betona värdet av fleråriga verksamhetsbidrag. Med bättre framförhållning och längre finansieringshorisont, kan kulturlivets aktörer stärka sina administrativa processer till fördel för konstnärers villkor. Det kan stärka frilansande konstnärers villkor genom möjlighet till framförhållning och kontinuitet i uppdrags- och intäktsflödet. Det kan även bidra till att minska den risk som konstnärer ofta tvingas ta vid framtagandet av ett verk om ersättningar kan ges initialt i skapandeprocessen.

7.4 Stärk internationellt utbyte och samverkan

- Konstnärnämnden tillstyrker förslaget att förstärka Kulturrådets stöd till internationellt utbyte och samverkan.

Utökade medel för internationellt utbyte och samverkan möjliggör för konstnärer att vidga sin arbetsmarknad utanför landets gränser och att utveckla sitt konstnärskap.

Stärk stödet till internationellt utbyte till enskilda konstnärer

Konstnärnämnden tillstyrker förslaget om stärkt stöd till internationellt utbyte för enskilda konstnärer. Däremot motsätter vi oss att medel för utvecklingen av nya internationella och befintliga program ska rymmas inom ramen för de anslagsförstärkningar för stipendier och bidrag som föreslås till Konstnärnämnden.

Konstnärnämnden anser att det krävs ytterligare anslagsförstärkning uteslutande avsedd för utveckling av internationella program. Höjningarna

avsedda för stipendier, under förslag 7.2.2 och 7.3.2, är inte tillräckliga för att även omfatta utvecklingen av myndighetens internationella program.

Stöd för internationellt utbyte är dels viktigt för det konstnärliga utbytet och utvecklingen, dels för att stärka konstnärerna på en arbetsmarknad som till stora delar är internationaliserad.

Pandemin har under lång tid hindrat konstnärer från att vara verksamma i internationella sammanhang. Samarbeten, uppdrag, residens, mäss- och festivaldeltagande har skjutits upp och en köbildning har uppstått. Därför är en förstärkning av medel för internationellt utbyte av stor vikt för en återstart.⁴

7.4.1 Medfinansiera projekt inom Kreativa Europa

- Konstnärnämnden tillstyrker utredningens förslag om att utveckla ett särskilt stöd för medfinansiering av projekt inom EU-programmet Kreativa Europa.

Genom att stärka medfinansieringen till projekt inom Kreativa Europa ges också svenska konstnärer möjlighet att delta i internationella projekt. På så sätt vidgas konstnärernas arbetsmarknad.

7.5 Stärk trygghetssystemen

Övergripande kommentar

Konstnärnämnden delar utredningens bedömning att konstnärers möjligheter att ta del av trygghetssystemen i form av a-kassa och socialförsäkring är en central fråga för konstnärers ekonomiska trygghet. I dag är systemen för socialförsäkring och a-kassa huvudsakligen uppbyggda för arbetstagare som har en tillsvidareanställning med regelbunden inkomst. Det är förutsättningar som i mycket liten utsträckning gäller för konstnärgruppen, samt i minskande utsträckning för arbetsmarknaden som helhet.

Flera tidigare och nu pågående utredningar hanterar frågor som har stor betydelse för konstnärers möjligheter att i större utsträckning kunna ta del av socialförsäkring och a-kassa. En del av utredningarna bereds just nu inom Regeringskansliet och andra kommer att beredas framöver. Många frågor inom trygghetssystemen är nu öppna för beredning samtidigt. Konstnärnämnden vill

⁴ Konstnärnämnden har fått i uppdrag enligt regleringsbrevet för 2022 att utveckla nya internationella program. Vi har i vårt budgetunderlag för perioden 2023–2025 äskat extra medel för utveckling av dessa.

därför understryka att det är ett unikt tillfälle att förbättra konstnärers möjlighet att ta del av trygghetssystemen.

7.5.1 Utred hur stipendier ska hanteras i trygghetssystemen

- Konstnärsnämnden välkomnar förslaget att utreda frågan om perioder med statliga stipendier kan göras överhoppningsbara i förhållande till a-kassa och sjukpenninggrundande inkomst.

Vi har i tidigare yttranden förordat utredning av möjligheten att de statliga periodiska stipendier som Konstnärsnämnden och Sveriges författarfond delar ut kan göras överhoppningsbara (ges SGI skydd) i förhållande till a-kassan och beräkning av sjukpenninggrundande inkomst.⁵

7.5.2 Utveckla informationen om trygghetssystemen

- Konstnärsnämnden välkomnar förslaget att Försäkringskassan ska utveckla informationen till egenföretagare och personer som har en kombination av inkomstkällor och anställningsformer, så kallade kombinatorer.
- Vi välkomnar även förslaget att Konstnärsnämnden ska bistå Försäkringskassan med sakkunskap om yrkesverksamma konstnärer vad gäller egenföretagare och kombinatorer.

Vi vill samtidigt påpeka att det tvärsektoriella arbetet underlättas om samverkan skrivs in i alla berörda myndigheters regleringsbrev.

Konstnärsnämnden samverkar kontinuerligt med myndigheter inom andra politikområden för att främja konstnärers villkor. Det tvärsektoriella arbetet syftar till att dessa myndigheter bättre ska förstå konstnärers villkor så att deras information och insatser utvecklas med konstnärers villkor i beaktande.

Förslaget ligger därför i linje med Konstnärsnämndens uppdrag att bygga kunskap och informera om skatte- och trygghetssystemen i relation till konstnärlig verksamhet.

7.6 Ta till vara digitaliseringens möjligheter

Övergripande kommentar

Digitaliseringens konsekvenser är en fråga som omfattar såväl den konstnärliga skapande processen som nya distributions- och ersättningsmodeller på

⁵ Under hösten tillsattes en utredning där frågan om periodiska stipendier ingår, *Ett trygghetssystem för alla –översyn av regelverket för sjukpennings-grundande inkomst* (Dir. 2021:90). Konstnärsnämnden är representerad med sakkunnig i en expertgrupp till utredningssekretariatet.

marknaden. Den omfattar också publikens möjlighet att uppleva konst och kultur, liksom uppfattningen om vad som är konst och vad som är kvalitet. Digitaliseringen påverkar vilka uttryck som ges utrymme och därmed klarar av att överleva på den digitaliserade marknaden. Vi vill därför betona vikten av en helhetssyn i det fortsatta arbetet och att de kulturpolitiska målen inkluderas i kartläggningar och analyser samt vid beslut om olika former av åtgärder och satsningar.

En alarmerande negativ konsekvens av den digitala utvecklingen är att konstnärers ekonomiska villkor har försämrats i takt med att de digitala tjänsterna blivit alltmer avancerade. Pengaströmmar tillfaller distributörer och kommersiella finansiärer men går i minskande omfattning till de som skapar innehållet i tjänsterna, vilket ofta är konst och kultur. Den ökande komplexiteten samt de ojämna styrkeförhållandena mellan parterna på den digitala marknaden har medfört att behovet av att förhandla kollektivt blivit allt viktigare för den enskilde konstnären.

Promemorian *Upphovsrätten på den digitala inre marknaden*, Ds 2021:30 bereds för tillfället på Regeringskansliet. Därmed finns ett unikt tillfälle för regeringen att åtgärda väsentliga brister för konstnärer. Det är betydelsefullt att direktivet införlivas på ett sådant sätt i svensk lag att upphovspersoner och utövares ställning stärks och att obalansen minskar, vilket vi beskriver närmare i vårt yttrande.⁶

7.6.1 Digitalisera kulturarvet

- Konstnärnsnämnden kan inte bedöma konsekvenserna av förslaget att tillsätta medel för en satsning på digitaliseringen av kulturarvet. Vi vill dock påtala vikten av att upphovsrätten för upphovspersoner och utövare inte åsidosätts i samband med digitaliseringen.

7.6.2 Utred hur bibliotekens utlån av e-böcker kan samordnas nationellt

- Konstnärnsnämnden tillstyrker förslaget att tillsätta en utredning för att hitta en nationell samordning av bibliotekens utlåning av e-böcker. Vi vill dock betona vikten av att utredningen bedömer i vilken utsträckning den ökade utlåningen av e-böcker påverkar inkomsterna för författare, översättare, tecknare och illustratörer och om det medför ett behov av nya konstnärspolitiska insatser.

⁶ Dnr: KN2021/12311

I rapporten *Digitaliseringens konsekvenser för konstnärers villkor*⁷ menade vi, att det med anledning av förändrade konsumtionsmönster, finns behov av att se över bibliotekersättningen, fonogramersättningen och talboksersättningen. När utlåningen av exempelvis fysiska böcker minskar förlorar upphovs personer en viktig del av sin inkomst.

7.6.3 Analysera konsekvenserna och behov kopplade till ny upphovsrättslagstiftning

- Konstnärnsnämnden tillstyrker i huvudsak utredningens förslag, men anser att uppdraget inte bör begränsas till att endast analysera konsekvenser av implementeringen av EU:s upphovsrättsdirektiv.

Konstnärnsnämnden anser också att det är angeläget att en myndighet ges ansvar för att löpande bevaka och analysera konstnärers möjlighet att verka i den digitala utvecklingen. Däremot kommer konsekvenserna av implementeringen av EU:s upphovsrättsdirektiv synas först efter flera år. I vår rapport *Digitaliseringens konsekvenser för konstnärers villkor*, lägger vi fram ett antal åtgärdsförslag som redan i dagsläget behöver utvecklas.

Konstnärnsnämnden fick i sitt regleringsbrev för 2022 ett uppdrag att utveckla och medverka i insatser för att främja konstnärers villkor i den digitala utvecklingen. Uppdraget ska dock utföras inom ordinarie förvaltningsanslag vilket vi kommenterar samlat under avsnitt 8.2.5.

7.6.4 Kompetenshöjande insatser om upphovsrätt

- Konstnärnsnämnden välkomnar förslaget om att kunskapen om upphovsrätt ska stärkas och att Patent- och registreringsverket (PRV) ges ett övergripande ansvar.
- Vi ställer oss också positiva till att i samverkan med PRV:
 - utveckla kompetenshöjande insatser samt ta fram samlad information om upphovsrätten för myndigheter, kulturinstitutioner och andra aktörer,
 - utveckla profilerad branschinformation till PRV:s webbplats för avgränsade målgrupper och branscher, och
 - att i samverkan med Tillväxtverket samordna vägledande information vad gäller upphovsrättsliga frågor till verksamma inom kulturområdet.

Konstnärnsnämnden vill i sammanhanget påpeka att ingen av myndigheterna har fått dessa uppdrag i sina regleringsbrev för 2022. För att förslagen ska kunna realiseras behöver uppdragen formuleras i varje myndighets regleringsbrev.

⁷ Dnr: KN2020/6614

Likaså anser vi att en ekonomisk förstärkning behövs, se samlad kommentar under avsnitt 8.2.5.

7.6.5 Stärk rådgivningen om upphovsrätten

- Konstnärnsnämnden välkomnar utredningens förslag att regeringen ska utreda frågan om hur konstnärernas upphovsrätts- och yrkesorganisationer ska kunna beviljas statliga medel i syfte att utvidga och stärka den egna kunskapsuppbyggnaden och rådgivningen om upphovsrätt.

Förslaget ligger i linje med Konstnärnsnämndens åtgärdsförslag som lades fram i rapporten *Digitaliseringens konsekvenser för konstnärers villkor*. I vår kartläggning såg vi ett växande behov av rådgivning och information till konstnärer i frågor om upphovsrätt och digitalisering. Organisationernas resurser växer inte i takt med behovet eftersom deras information och rådgivning i huvudsak finansieras av medlemsavgifter. Konstnärnsnämndens utredning om digitaliseringens konsekvenser pekade också på betydelsen av att organisationernas djupa kunskap och rådgivning även bör omfatta icke-medlemmar, vilket kan realiseras med hjälp av statligt stöd.

7.6.6 Följ kulturlivets förutsättningar att producera och tillgängliggöra kultur digitalt

- Konstnärnsnämnden tillstyrker förslaget att Regeringskansliet ska hålla sig informerad om utvecklingen av kulturinstitutioners och andra kulturaktörers ekonomiska förutsättningar att tillgängliggöra kultur digitalt.

Vi bedömer att den offentliga finansieringen av kulturverksamheter behöver förstärkas för att kunna utveckla och producera kultur digitalt. Det är viktigt att det digitala tillgängliggörandet inte sker på bekostnad av konstnärlig kvalitet, analog kultur eller konstnärernas upphovsrättsliga villkor. Vi menar även att de offentliga bidragsgivarna ska föregå med gott exempel och påminner om att upphovsrätten ska respekteras i de projekt och aktiviteter som beviljas statliga bidrag.

7.7 Förbättra förutsättningarna för kulturella och kreativa näringar

Övergripande kommentar

Konstnärnsnämnden delar utredningens beskrivning av de kulturella och kreativa näringarna (KKN) som en heterogen sektor, med starka kopplingar till både kultur- och näringspolitiken. Vi instämmer med utredningens problembild att de ekonomiska värdena som genereras inom KKN inte kommer konstnärerna till del. Samtidigt som de kulturella och kreativa näringarna utvecklas positivt, sjunker konstnärers inkomster. Vi ser dock behov av att förtydliga bilden av KKN-sektorn ur ett konstnärsperspektiv.

Politiska målkonflikter

Att kulturella och kreativa näringar härrör från och har bäring på både närings- och kulturpolitik, innebär att målkonflikter behöver hanteras i utformningen av strategi och insatser.

De bärande beståndsdelarna i KKN-sektorn utgörs av verk, produkter och tjänster skapade av konstnärligt yrkesverksamma⁸. Därför är KKN-sektorns långsiktiga utveckling beroende av att den konstnärliga bredden och kvaliteten värnas.

Sektorns heterogenitet

Konstnärnsnämnden vill poängtera att KKN-sektorn omfattar en stor variation av aktörer inom respektive bransch. Företag inom KKN skiljer sig åt gällande storlek, associationsform, affärslogik, kärnverksamhet och process.

Konstnärnsnämnden vill betona att sektorns långsiktiga bärkraft är avhängigt att ett spektrum av insatser utvecklas för att möta de olika aktörernas behov och förutsättningar.

De konstnärligt yrkesverksammas förutsättningar

De konstnärligt yrkesverksammas kompetens och yrkesutövning omsätts i verk, produkter och tjänster som blir bärande beståndsdelar i tjänster och produkter i senare led inom KKN. Den ekonomiska avkastningen tillfaller främst aktörer inom dessa led och inte de konstnärligt yrkesverksamma.

En stor del av de konstnärligt yrkesverksamma arbetar som frilansare, genom soloföretag eller i kombination med kortare anställningar. Deras inkomster fördelas ofta ojämnt under och över åren och ligger under genomsnittet av befolkningen med motsvarande utbildningsnivå. Det enskilda företagens konkurrenskraft ligger i kärnverksamhetens unicitet.⁹ Det konstnärliga yrkesutövandet är avhängigt både de kulturpolitiska och näringspolitiska systemen.

7.7.1 Inför ett produktionsincitament för film och tv i Sverige

- Konstnärnsnämnden tillstyrker förslaget att införa ett incitament för produktioner av film och tv i Sverige.

Konstnärnsnämnden anser att det är ett viktigt stöd för att stimulera att flera tv- och filmproduktioner förläggs till Sverige. Vi menar att stödet är positivt för

⁸ Konstnärligt yrkesverksamma syftar på personer som i sin yrkesutövning utgår från en konstnärlig kompetens. Det vill säga de omfattar en bredare grupp än ”yrkesverksamma konstnärer”.

⁹ Tillväxtverket, 2019. *Ge plats på scen! Kulturföretagen vill växa.*

branschen och därmed att det kan gynna konstnärers villkor ekonomiskt och avtalsmässigt samt inte minst bredda arbetsmarknaden.

7.7.2 Fördela exportstöd

- Konstnärnämnden tillstyrker förslaget att fördela exportstöd till mellanleden inom områdena litteratur, dramatik, scenkonst, bild- och formkonst samt musik.

Förslaget att stödja mellanledet innebär indirekt att konstnärers marknad för arbete, uppdrag och försäljning kan utvidgas. Det bör säkerställas att satsningar på export- och internationalisering inkluderar skäliga ersättningar till deltagande konstnärer likväl som att deras upphovsrättigheter respekteras.

Förslaget är en fortsättning på Tillväxtverkets och Kulturrådets pilotprojekt 2016–2018 om internationalisering av mellanledet för kulturexport. Ett projekt som Konstnärnämnden liksom utredningen bedömde som positivt.

7.7.3 Utveckla och samordna politiken för kulturella och kreativa näringar

- Konstnärnämnden ser behovet av en interdepartemental samordning för främjandet av kulturella och kreativa näringar men avstår från att lämna synpunkter på hur samordningen organiseras inom Regeringskansliet.

Konstnärnämnden vill framhålla att samordningsfunktionens syfte i första hand bör vara att identifiera och hantera målkonflikterna mellan de olika politikområdena och dess stödsystem. En tvärsektoriell samordningsfunktion ger regeringen möjlighet att stärka KKN-sektorn genom att främja de kulturpolitiska målen och konstnärers villkor. De tidigare satsningarna på kulturella och kreativa näringar, tidigare kallad upplevelseindustrin, utgick i stor utsträckning från en näringspolitisk ansats vilket bidrog till att insatserna inte anpassades till företagande konstnärers förutsättningar och behov.

7.7.3 En nationell KKN-strategi

- Konstnärnämnden välkomnar förslaget att utforma en nationell strategi för KKN-sektorn baserad på relevant statistik och analys.

En utredning för en nationell strategi för KKN, Kreativa Sverige, tillsattes hösten 2021. Konstnärnämnden ingår i expertgruppen knuten till utredningssekretariatet. Konstnärnämnden vill dock betona att utredningen Kreativa Sverige har en mycket kort utredningstid. Vi menar därför att den strategi som utredningen ska resultera i bör ses som ett initialt steg i ett längre, strategiskt arbete på internationell, nationell och regional nivå. Beroende på hur långt nuvarande utredning hinner fördjupa sig, så kan särskilda strategier

behöva utvecklas för de olika aktörerna i sektorns näringskedja, då deras förutsättningar skiljer sig markant åt.

Konstnärsnämnden vill poängtera att KKN-sektorns långsiktiga utveckling och tillväxt är beroende av att alla aktörer inom KKN tillåts växa utifrån sina respektive villkor och behov så att hela ”näringskedjan” stärks. En strategi med insatser för att stärka KKN-sektorn behöver därför säkerställa att den ekonomiska obalansen mellan sektorns aktörer utjämnas. En större del av intäkterna behöver tillfalla de som skapar det konstnärliga innehållet.

7.7.3 Samordna KKN-satsningar med regional utveckling och besöksnäring

- Konstnärsnämnden är med visst förbehåll positiva till förslaget att samordna KKN-satsningar med satsningar på regional utveckling och besöksnäring.

Konstnärsnämnden vill betona vikten av att regionala KKN-satsningar även bör väga in de kulturpolitiska målen.

7.7.3 Stödja KKN-sektorn genom tydligare samarbete med högre utbildning och forskning

- Konstnärsnämnden stödjer förslaget om att stimulera kunskapsutvecklingen om KKN inom högre utbildning och forskning.

Vi vill dock betona vikten av att kunskapsutvecklingen sker med beaktande utifrån olika ämnesområden som har bäring på näringen.

7.7.3 Inkludera KKN i innovations- och digitaliseringssatsningar

- Konstnärsnämnden tillstyrker förslaget att innovations- och digitaliseringssatsningar ska utformas på sådant sätt att även aktörer från kulturella och kreativa näringar kan inbegripas och omfattas av dem.

Vi tillstyrker förslaget med förbehållet att innovations- och digitaliseringssatsningar måste beakta konstens egenvärde och den konstnärliga friheten. Dessa två kulturpolitiska fundament behöver säkerställas i relation till innovationssystemets nuvarande styrning och kriterier för att värna den långsiktiga utvecklingen av KKN-sektorn. Kriterier och krav behöver vidare anpassas för att KKN-sektorns olika aktörer ska ges möjlighet att ta del av satsningarna.

7.7.3 Följa och stödja i frågor om immaterialrätt och exportfrämjande

- Konstnärsnämnden delar utredningens bedömning att utmaningarna gällande immaterialrätt skiftar mellan KKN:s olika branscher, vilket gör att behoven av samordning ser olika ut.

Utifrån vårt uppdrag att främja konstnärers villkor inom samtliga konstarter vill vi i sammanhanget särskilt betona att immaterialrättsliga frågor även inkluderar utövares och upphovspersoners upphovsrätt.

7.7.4 Utvecklas statistik och analys

- Konstnärsnämnden delar utredningens bedömning att statistik och analys av de kulturella och kreativa näringarna behöver utvecklas.

Konstnärsnämnden ställer sig positiv till förslaget att Tillväxtanalys och Kulturanalys ges i uppdrag att utveckla och tillgängliggöra statistik och analys för KKN. Vi menar dock att det behövs en fortsatt dialog om rollfördelningen mellan de två myndigheterna.

Konstnärsnämnden delar utredningens bedömning att det behövs branschspecifika analyser för att undanröja hinder och för att utveckla anpassade stödåtgärder. Vi ser även ett behov av att göra analyser på aktörsnivå med hänsyn till aktörernas olika förutsättningar. Utifrån Konstnärsnämndens perspektiv behöver delar av KKN-statistiken avgränsas för att kunna identifiera målgrupp, konstnärligt yrkesverksamma och konstnärer. Under hösten 2021 initierade vi ett metodutvecklingsarbete tillsammans med Myndigheten för kulturanalys för att identifiera konstnärligt yrkesverksamma utifrån Kreameterns¹⁰ statistiska underlag.

7.7.5 Förbättra tillgång till innovationsstöd

- Konstnärsnämnden välkomnar förslaget att ge Vinnova i uppdrag att ta fram förslag på hur den innovation som skapas inom de kulturella och kreativa näringarna kan inkluderas i det innovationsstödjande systemet.

Vi välkomnar möjligheten att samverka med Vinnova i detta uppdrag. Vi betonar vikten av att uppdraget att samverka även skrivs in i båda myndigheternas regleringsbrev.

7.10 Utveckla kulturpolitikens inriktning

7.10.1 Färdplan för den svenska filmpolitiken

- Konstnärsnämnden tillstyrker förslaget att ta fram en färdplan för filmpolitiken som tar avstamp i de förändringar som pågår inom filmområdet.

¹⁰ Kreametern är resultatet av ett regeringsuppdrag till 5 nationella myndigheter: Tillväxtverket, Myndigheten för kulturanalys, Tillväxtanalys, Statens kulturråd och Statistikmyndigheten SCB – Statistiska Centralbyrån.

Vi menar att det är angeläget att regeringen säkerställer att både filmpolitikens utformning och formerna för finansiering är anpassade till utvecklingen inom filmområdet och omfattar nya aktörer och plattformar. I synnerhet med tanke på den digitala utvecklingen. I sammanhanget vill vi påminna om betydelsen av den svenska implementeringen av DSM-direktivet och möjligheten att stärka upphovspersoner och utöva ställning och rätt till ersättning.

7.10.2 Utred hur kultursamverkansmodellen kan utvecklas

- Konstnärnsnämnden ställer sig delvis positiva till förslaget att utreda hur kultursamverkansmodellen kan utvecklas.

Kultursamverkansmodellen har funnits i tio år och vi menar att det därför är positivt med en utredning. Inte minst för att samlat kunna omhänderta den kunskap som genererats under åren. Vi vill poängtera att genom det statliga perspektivet värnas de nationella kulturpolitiska målen. Nuvarande förordning säkerställer den konstnärliga friheten samtidigt som den professionella konsten och kulturen främjas. Armlängds avstånd garanteras genom att medel till regionerna fördelas av Kulturrådet i egenskap av förvaltningsmyndighet, men rollfördelningen mellan stat, region och kommun behöver tydliggöras och avgränsningen av vilka verksamhetsområden som kan tilldelas statliga medel inom modellen bör ses över.

Utifrån en genomlysning av modellen, kan kunskap och erfarenhet om hur konstnärer ska kunna vara verksamma i hela landet tillvaratas, samtidigt som efterfrågan från regionerna på Konstnärnsnämndens sakkunskap om konstnärers villkor kan vidareutvecklas. Vi vill betona vikten av att Konstnärnsnämnden även fortsatt ges en plats i samverkansrådet för att bevaka konstnärers villkor och tillse att det konstnärspolitiska perspektivet omhändertas i modellen.

7.10.4 Utred förutsättningarna för en kulturstiftelse

- Konstnärnsnämnden avstyrker förslaget att regeringen utreder förutsättningarna för bildandet av en kulturstiftelse där statliga och privata medel matchas.

Konstnärnsnämnden vill understryka behovet av att hitta former för att bredda finansieringen av konst och kultur med anledning av det tunga ansvar som vilar på den offentliga finansieringen. Förslaget från utredningen bär på många likheter med vad Kulturbryggan ursprungligen var tänkt som – en nod som sammanför kulturlivet med privata finansiärer. Frågan om en statligt initierad

kulturstiftelse har redan utretts av Riksrevisionen som menar att stiftelseformen inte är anpassad för statlig verksamhet.¹¹

8 Konsekvenser

8.2 Kortsiktiga och långsiktiga konsekvenser samt nollalternativ

8.2.5 Förslagen för att ta tillvara digitaliseringens möjligheter

Vi välkomnar förslaget att Konstnärnämnden ska analysera konsekvenser och behov kopplade till den kommande upphovsrättslagstiftningen, samt i samverkan med PRV utveckla kompetenshöjande insatser. Vi delar däremot inte utredningens bedömning om att uppdragen till fullo ingår i den ordinarie verksamheten och därigenom ska finansieras inom ramen för befintligt anslag.

Vi vill poängtera att Konstnärnämnden inte är expertmyndighet för upphovsrättsliga frågor, vilka är mycket komplexa och kräver särskild expertis. Däremot kan vi hålla samman frågor och i samverkan med upphovsrättsexperten och organisationer uppmärksamma, analysera och informera om hur upphovsrättslagstiftning och digitalisering påverkar konstnärers villkor. Detta kräver dock finansiering och Konstnärnämndens förvaltningskostnader överstiger redan nu vida den förvaltningsbudget vi tilldelas av regeringen.

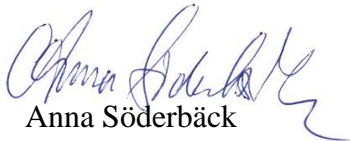
Vårt grunduppdrag att analysera och informera om konstnärers villkor är ett kunskapsintensivt arbete som i stora delar bygger på tvärssektoriell samverkan och dialog. Konstnärnämnden välkomnar utredningens olika förslag om samverkan med Vinnova i utvecklingen av innovationssystemet och dess stöd, om att bistå Försäkringskassan med sakkunskap om kombinatorer inom kulturområdet samt att i samverkan med Myndigheten för kulturanalys och Tillväxtanalys utveckla statistik och analys för de kulturella och kreativa näringarna (KKN). Det är viktiga uppdrag men som, för en förhållandevis liten myndighet som Konstnärnämnden, innebär en så pass stor utökning av uppdraget att de inte ryms inom ramen för befintligt anslag.

¹¹ Riksrevisionen 2019. *Konsten att styra*. RiR 2019:10, samt där anförda arbeten.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av myndighetens direktör Anna Söderbäck, efter föredragning av utredaren Sara Lönnroth. I beredningen har även utredaren Stefan Ahlenius, utredaren/verksamhetsstrategen Åsa Wall, avdelningschefen Pernilla Högström, handläggaren/verksamhetsstrategen Louise Dahlgren, samt ett flertal av myndighetens medarbetare deltagit.

Anna Söderbäck

Sara Lönnroth